Charakterystyka twórczości klarnetowej Eugène Bozzy na tle francuskiej literatury klarnetowej XX wieku

Promotor: prof. dr hab. Bogdan Ocieszak

„Eugène Bozza jest *kompozytorem wykonawców* – granie jego muzyki, tak świetnie napisanej na każdy instrument, to wyzwanie, a samo ćwiczenie jej sprawia dużą przyjemność. Bozza jest również *kompozytorem słuchaczy* – jego muzyka zawsze potrafi zainteresować i nawet niedoświadczony odbiorca odnajdzie się w jej melodyce i tonalności." Ta wypowiedź Normana Heima – amerykańskiego specjalisty w zakresie literatury klarnetowej doskonale oddaje charakter twórczości tego francuskiego kompozytora XX wieku. To właśnie piękno linii melodycznej, bogactwo środków harmonicznych oraz szczególne walory techniczne i wyrazowe dzieł Bozzy skłoniły Autora pracy do tego, aby zgłębić twórczość klarnetową tego kompozytora. W toku jego poszukiwań okazało się, że powszechnie wykonywane dzieła Bozzy na klarnet z fortepianem, takie jak *Fantaisie Italienne, Claribel* czy *Aria* są zaledwie małą cząstką jego twórczości na ten instrument. Eugène Bozza jest bowiem autorem ponad czterdziestu dzieł z wykorzystaniem klarnetu, jednak duża większość z nich to utwory wykonywane bardzo rzadko, a niektóre – wcale. Zaliczają się do nich: kompozycje pedagogiczne (różnego rodzaju etiudy), dzieła kameralne, zarówno na zespoły instrumentów dętych, jak i na klarnet z fortepianem, a nade wszystko *Concerto* na klarnet i orkiestrę kameralną. Celem pracy doktorskiej Autora było pokazanie różnorodności tych wartościowych utworów, pokazanie ich na tle twórczości klarnetowej innych francuskich kompozytorów oraz przybliżenie muzyki klarnetowej Bozzy szerszemu gronu odbiorców.

Pracę doktorską rozpoczyna rozdział, w którym naszkicowano przemiany stylistyczne, jakie zachodziły w muzyce francuskiej w XX wieku. Żyjący w latach 1905 – 1991 Eugène Bozza był więc ich świadkiem. W rozdziale tym krótko scharakteryzowano twórczość najważniejszych kompozytorów tamtego okresu, z podkreśleniem, jakie nurty reprezentowali, a także opisem ich twórczości klarnetowej. Duży nacisk w tym rozdziale został przez Autora położony na przybliżenie sylwetek dwóch największych reformatorów w muzyce francuskiej XX wieku – Claude Debussy'ego oraz Oliviera Messiaena. Rozdział ten stanowi tło dla późniejszego omówienia twórczości Bozzy.

Drugi rozdział pracy w całości poświęcony jest sylwetce Eugène Bozzy. W pierwszej jego części zamieszczono biografię kompozytora. Uwzględniono w niej również ważniejsze jego dzieła. W drugiej części rozdziału Autor opisał cechy twórczości Bozzy, które zilustrował kilkoma przykładami nutowymi.

Rozdział trzeci to opis dzieł pedagogicznych Bozzy, czyli różnego rodzaju etiud. W jego części wstępnej Autor zamieścił krótką historię klarnetu oraz charakterystykę utworów pedagogicznych napisanych przez klarnecistów – twórców francuskiej szkoły klarnetowej: Hyacinthe Klosé, Chrysogone Cyrille Rose, Paula Jeanjeana, Auguste Periera, Ulysse Delécluse oraz Jaquesa Lancelota. Część wstępna tego rozdziału pokazuje, jak wielki wpływ ma literatura dydaktyczna na rozwój techniki instrumentalnej oraz stanowi tło dla utworów pedagogicznych Eugène Bozzy. W rozdziale opisano cztery napisane przez Bozzę zeszyty etiud na klarnet: *14 Études de mécanisme, Douze études, Onze études sur des modes karnatiques* oraz *Graphismes,* z uwzględnieniem ich różnorodnej problematyki.

W czwartym rozdziale pracy doktorskiej Autor zawarł opis dzieł kameralnych Bozzy na różne składy instrumentów dętych. Kompozytor napisał niemal dwadzieścia tego typu dzieł, więc ze względu na ich ilość Autor scharakteryzował w pracy tylko pięć z nich, jego zdaniem, najbardziej znaczących. W pierwszej kolejności opisane zostały dwa duety: *Contrastes III* na klarnet i fagot oraz *Trois mouvements* na flet i klarnet. Z triów na różne instrumenty Autor wybrał *Suite brève en trio* na obój, klarnet i fagot, z kwartetów: *Sonatine pour quatre clarinettes inégales* na kwartet klarnetowy, zaś za przykład utworu na kwintet posłużył chyba najbardziej znany utwór Bozzy na zespoły instrumentów dętych – *Scherzo op. 48* na klasyczny kwintet dęty.

Rozdział piąty pracy poświęcony jest utworom kameralnym na klarnet i fortepian. Zawiera opisy, zilustrowane licznymi przykładami nutowymi, dwunastu tego typu kompozycji, do których należą: *Aria, Fantaisie Italienne, Ballade, Bucolique, Claribel, Idylle, Prélude et Divertissement, Caprice-Improvisation, Pulcinella, Épithalame, Suite* oraz *Rapsodie Niçoise.* W drugiej części rozdziału Autor przybliżył również problematykę wykonawczą tych utworów.

Ostatni rozdział w całości dotyczy *Concerto* na klarnet i orkiestrę kameralną. Składa się z dwóch podrozdziałów. W pierwszym z nich Autor zanalizował i opisał ten utwór posługując się wyciągiem fortepianowym, w dalszej jego części przedstawił również występujące w nim problemy wykonawcze. W podrozdziale drugim natomiast, Autor opisał partyturę orkiestrową tego utworu i przedstawił różnice występujące między nią,

a wyciągiem fortepianowym. Rozdział ten zilustrowany jest również wieloma przykładami nutowymi.

Po zakończeniu pracy Autor zamieścił spis wykorzystanych w niej przykładów nutowych, tabelę zaproponowanych przez niego chwytów, ułatwiających wykonanie wielu fragmentów w utworach Bozzy oraz bibliografię.

Praca doktorska pokazuje jak bardzo różnorodne są utwory klarnetowe Eugène Bozzy – od różnorodnych etiud, przez utwory kameralne, zarówno na zespoły instrumentów dętych, jak i na klarnet z fortepianem, aż po Concerto. Są to utwory mające wiele walorów technicznych, wyrazowych, rozwijają biegłość palcową i muzykalność klarnecisty. Praca przybliża również ich problematykę wykonawczą. Ponadto, pokazuje, jak wielki wkład miał Eugène Bozza w literaturę klarnetową XX wieku – napisał ponad czterdzieści różnych utworów, czym nie mógł poszczycić się żaden inny kompozytor francuski tamtego okresu.